

De schijn van zekerheid

Auteur(s):

Keuzenkamp, H.A.

Verschenen in:

ESB, 84e jaargang, nr. 4203, pagina 341, 7 mei 1999

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

economie-beoefening

Jan Pen deed ooit een oproep aan de econometristen om een boekje te publiceren met daarin de geschatte waarden van de belangrijkste elasticiteiten uit de economie. Het effect van werkloosheid op inflatie, de prijselasticiteit van de vraag naar consumptiegoederen, de inkomenselasticiteit van het aanbod van arbeid, een paar kengetallen voor inkomensongelijkheid- er is weinig fantasie nodig om je een beeld bij zo'n boekje te vormen. Het zou een groot hulpmiddel voor de praktische econoom zijn. Toch is dat economisch zakboekje nooit verschenen. De parameters van de economie blijken niet vast te liggen, schattingen van dezelfde grootheid lopen soms wild uiteen

1. Hoon is het regelmatige lot van economen.

Erger nog, zelfs de ruwe feiten van de economie blijken onzeker. In de Verenigde Staten loopt al een tijdje een discussie over de hoogte van de inflatie. Volgens sommigen is deze 'in werkelijkheid' veel lager dan de officiële cijfers suggereren, bijvoorbeeld omdat kwaliteitsverbeteringen van producten niet goed worden meegewogen. In eigen land werd vorige week bekend dat ons bruto binnenlands product in 1998 een slordige 32 miljard gulden hoger is dan we totnogtoe dachten. Voor de numerieke analfabeten onder ons: dat is ruim vier procent erbij. Wie denkt dat zo'n telfout reden is om de directeur van het CBS te ontslaan heeft het mis. De aanpassing komt gewoon door een revisie van het stelsel van Nationale Rekeningen en een betere afstemming van verschillende statistieken die het CBS produceert.

De economische kennis is dus minder hard dan vaak wordt gedacht. De feiten zijn gebaseerd op onderlinge afspraken (tellen we de afschrijvingen op infrastructuur wel of niet mee in het bbp?). De modellen verraden de hand van de modelbouwer. En de voorspellingen van economen lopen steevast uiteen.

Toch lijkt het soms net alsof die onzekerheid er niet is. Neem de analyses van het Centraal Planbureau. Ze zijn vaak gebaseerd op doorwrochte wiskundige modellen, geschat met geavanceerde econometrische technieken. Periodiek publiceert het CPB de voorspellingen voor de Nederlandse economie die met zulke modellen gedaan worden. Maar... zonder onzekerheidsmarges. Bij het RIVM leidde dat onlangs tot felle discussies, mede dankzij een boze medewerker die zijn werkgever niet wetenschappelijk vond. Bij het CPB gaat dat wat kalmer. Het *Centraal Economisch Plan* van 1999 bevat zelfs een hoofdstuk over de trefzekerheid van de ramingen². Zulke analyses worden door het CPB overigens geregeld gepubliceerd, vandaar dat de ophef klein is. Dat wil niet zeggen dat de voorspellingen voor zoete koek worden geslikt. Neem de inflatieprognose. Volgens de Stafgroep economisch onderzoek van de Rabobank manipuleert het CPB de boel: "De pessimistische inschatting van de winstgevendheid en de lage inflatievoorspelling van het cpb lijken in onze ogen vooral bedoeld om invloed uit te oefenen op het aanpassingsvermogen van de Nederlandse economie, waaronder met name de loonontwikkeling"³. Bij de Rabobank hebben ze wel eens verstandiger analyses gemaakt. Desalniettemin is een flinke dosis scepsis bij economische voorspellingen heilzaam.

Het *Centraal Economisch Plan* geeft daar zelf aanleiding genoeg voor. De inflatieprognoses waren de afgelopen jaren eigenlijk behoorlijk raak (een gemiddelde voorspelfout van 0,2% tussen 1985 en 1997), maar bijvoorbeeld de werkgelegenheidsontwikkeling werd danig onderschat (jaarlijks bijna een procent meer werkgelegenheid dan verwacht). Waarom worden deze scores dan niet gebruikt om onzekerheidsmarges bij de nieuwe voorspellingen te presenteren? Het CPB geeft een verstandig antwoord op deze vraag. Eigenlijk zou dat antwoord standaard lesmateriaal voor economen moeten zijn. Waar het cpb beducht voor is, is het geven van schijnzekerheid. Voorspelfouten in het verleden blijken vooral te maken te hebben met bijzondere voorvallen (de val van de muur, een valutacrisis). Sommige daarvan voldoen aan de 'normale' veronderstellingen die we bij kansrekening maken, maar andere voorvallen hebben grote en persistente effecten die moeilijk in het keurslijf van de normale verdeling passen. Een extra probleem is dat de modelbakkers van het CPB leren van het verleden. Als ze merken dat het model bepaalde feiten slecht voorspelt, zullen ze proberen dat model te verbeteren. De econometrie weet eigenlijk weinig raad met deze vorm van modelleren: de onzekerheid over het model wordt niet vertaald in ruimere statistische standaardfouten van de parameters. Met andere woorden: de statistiek suggereert meer zekerheid dan we eigenlijk hebben. Deze les wordt aan de universiteiten maar zelden gedoceerd.

Er is nog een reden waarom de onzekerheidsmarges misleidend zijn. Net zoals de modellenmakers van fouten leren, proberen beleidsmakers fouten te anticiperen en te vermijden. Als bijvoorbeeld voorspeld wordt dat de inkomens zich al te scheef gaan ontwikkelen, of de werkloosheid op gaat lopen, dan zullen politici proberen dat met maatregelen te corrigeren. De voorspelling maakt zichzelf ongedaan. De economische werkelijkheid is onzeker, en dat is soms maar goed ook

1 Zie bijvoorbeeld V.R. Fuchs, A.B. Krueger en J.M. Poterba, Economists' views about parameters, values and policies: survey results in labor and public economics, *Journal of Economic Literature*, 1998, blz. 1387-1425.

2 Waarom geeft het CPB geen onzekerheidsmarges?, [Centraal Economisch Plan 1999](#), CPB, blz. 147.

3 Aangehaald in *Het Financieele Dagblad*, 10 april 1999, blz. 6.